

Motion till riksdagen
2013/14:C280

av Jonas Sjöstedt m.fl. (V)

Konsumentfrid och skuldsättning

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	4
4	Konsumtionsfrid	4
4.1	Begränsad direktreklam	5
4.2	Telefonförsäljning och marknadsföring	5
5	Överskuldsatta	6
6	Reklam riktad till barn	7
7	Könsdiskriminerande reklam	8
7.1	Förbjud könsdiskriminerande reklam	9
7.2	Kartläggning m.m.	10
8	Konsumentvägledning	10
8.1	Konsumentvägledare till kommunerna	10
9	Leksakers säkerhet	11
10	Fyrverkerier	12
11	Illegal handel med guld	12

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen ska återkomma med förslag som innebär att det nuvarande målet för politikområdet Konsumentpolitik upphävs och att det i stället införs ett nytt mål, Trygga konsumenter som handlar hållbart, i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att begränsa direktreklamen och stärka konsumenternas rätt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med lagförslag som innebär krav på skriftlig bekräftelse från kunden i efterhand för att det ska uppstå ett bindande avtal vid telefonförsäljning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett omvänt Nix-register.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en utredning av marknadsföringslagen i syfte att hindra oseriösa försäljningsmetoder.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till att skapa ett ekonomiskt och socialt hållbart kreditsystem.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda s.k. sms-lån och liknande snabba krediter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kreditprövning måste krävas för alla lån inklusive sms-lån och liknande snabbkrediter.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder för att komma till rätta med problemet med ockerliknande räntor vid snabba lån.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att införa regler i marknadsföringslagen som ålägger näringsidkare att beakta barns allmänna utsatthet i kommersiella sammanhang.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ge en lämplig myndighet i uppdrag att fortlöpande följa upp reklam som riktar sig till barn samt övervaka att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföring som riktar sig till barn.
12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam i enlighet med utredningens förslag i Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden (SOU 2008:5).

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Konsumentombudsmannen att göra en kartläggning av den könsdiskriminerande reklamens utveckling och omfattning samt utforma råd och sprida information om könsdiskriminerande reklam.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att uppdra åt Skolverket och Universitetskanslersämbetet att göra en översyn och utvärdering om utbildning i mediekritisk kompetens samt, om behov finns, att arbeta för att utbildningen utvecklas i denna fråga.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om obligatorisk konsumentvägledning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i förordningsarbetet som följer efter lagstiftningen bör vinnlägga sig om att tolka direktivet 2009/48/EG så extensivt som möjligt i fråga om att skydda barns hälsa och miljön.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ta initiativ inom EU för att förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden när det gäller användandet av fyrverkerier.²
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som försvårar handel med stulet guld.³

¹ Yrkande 14 hänvisat till UbU.

² Yrkande 18 hänvisat till FöU.

³ Yrkande 19 hänvisat till JuU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Regeringens mål för konsumentpolitiken är att ”ge konsumenter makt och möjlighet att göra aktiva och medvetna val”. Före den borgerliga regeringen var det konsumentpolitiska målet: ”Trygga konsumenter som handlar hållbart”.

Det tidigare målets delmål handlade om att konsumentskyddet ska vara på hög nivå och tillgängligt för alla, att medvetna och kunniga konsumenter hushållar med egna och gemensamma resurser samt att producenter och övriga näringsidkare tar sitt ansvar gentemot konsumenterna. Det nya målets delmål preciserar endast att konsumentskyddet ska vara på hög nivå samt att den information som konsumenterna behöver är lättillgänglig och tillförlitlig. Regeringens ändring av det konsumentpolitiska målet innebär att producenternas och näringslivets ansvar minskar på bekostnad av konsumenterna, som ska ta ännu större ansvar. Vidare är det djupt beklagligt att regeringen tagit bort hållbar konsumtion från målet, då frågan om hållbar konsumtion är en avgörande faktor för att nå flera miljö kvalitetsmål.

Vänsterpartiet menar att människor framför allt vill leva ett gott liv och i första hand inte är konsumenter som jagar efter största möjliga profit. Vi anser att konsumentpolitiken ska formuleras efter denna insikt. Människor ska känna sig trygga och ha tillgång till konsumentvägledning. Hemmet är ingen marknadsplats, i stället ska konsumtionsfrid i hemmet eftersträvas. Reklam som är könsdiskriminerande ska förbjudas. Vi vill stoppa sms-lån som leder till att många, inte minst unga, överskuldätter sig. De som hamnat i överskuldättning behöver få bättre livsvillkor. Hållbar utveckling ska vara en målsättning inom konsumentpolitiken.

Regeringen bör återkomma med förslag som innebär att det nuvarande målet för politikområdet Konsumentpolitik upphävs och att det i stället införs ett nytt mål, ”Trygga konsumenter som handlar hållbart”. Detta bör riksdagen begära.

4 Konsumtionsfrid

Avancerad vetenskap används för att få oss människor att konsumera så mycket som möjligt. Dagligen översköls vi av reklam där vi uppmanas att konsumera mer av varor och tjänster. Marknadsföringen är ofta mycket aggressiv och vänder sig inte sällan till grupper av konsumenter som redan är ekonomiskt utsatta. Genom att uppmana till dyra kreditköp skapas ohållbara skuldfällor. Utöver de påtryckningar som förekommer i den offentliga miljön får vi även direktreklam, reklamblad, gratistidningar med annonser, tv-reklam, m.m.

Även om det finns regler kring distans- och hemförsäljning samt det s.k. Nix-registret där privatpersoner kan anmäla att de inte vill ta emot telefonsamtal i marknadsföringssyfte, anser Vänsterpartiet att dessa åtgärder långtifrån är tillräckliga när det gäller att skapa utrymme för konsumtionsfrid.

För att kringgå människors önskan om att slippa reklam använder företag direktadresserad reklam. Brev av denna typ kan av många lätt missuppfattas och undertecknas, vilket kan leda till ekonomiska förpliktelser som prenumerationer eller lån av olika slag.

Aggressiva och effektiva försäljningsmetoder har ökat kraftigt sedan marketingföretag börjat ringa och bjuda ut varor och tjänster. Gränsen för den nytta som reklam har och har haft är för länge sedan passerad. Samhället behöver därför verktyg för att motverka denna utveckling.

4.1 Begränsad direktreklam

Alla borde ha möjlighet att välja om de vill ta emot reklam i hemmet eller om de vill välja konsumtionsfrid. Våra förslag handlar inte om att införa ett totalt reklamstopp, företag måste ha möjlighet att marknadsföra sig och informera om sina varor och tjänster, vilket ger konsumenter möjligheten till en god marknadsöversikt. Beställd reklam och/eller konsumentupplysning gynnar både konsument och företag, men konsumenternas ställning och rätt i samhället bör stärkas.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheterna att begränsa direktreklamen inklusive tv-reklamen och stärka konsumenternas ställning i enlighet med ovanstående. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Telefonförsäljning och marknadsföring

Dagens telefonförsäljning och telefonmarknadsföring skapar ofta oklarheter för konsumenter. Många konsumenter har svårt att förstå villkoren för köpeavtal som sluts vid telefonförsäljning. Det beror på brister i informationen från försäljaren och att avtalet ofta ingås snabbt. Vidare förekommer det att mindre seriösa telemarketingföretag genom rena bluffmetoder lurar konsumenter och även företagare att tro att de ingått bindande avtal. Vänsterpartiet anser att all telefonförsäljning ska bekräftas skriftligt av kunden i efterhand för att det ska uppstå ett bindande avtal. Detta behöver vara gällande både för privatpersoner och för mindre företag. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med lagförslag om detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi föreslår även införande av ett omvänt Nix-register, dvs. att de konsumenter som vill ta emot direktreklam och försäljning via telefon anmäler detta till registret. Konsumenten gör då ett aktivt val att kunna bli uppringd i marknadsföringssyfte. Den 4 juli 2013 meddelade föreningen Nixtelefoni att man inför ett Nixregister för mobiltelefoni (tidigare fanns det bara för fast telefoni) och att de tidigare etiska riktlinjerna upphör. Det innebär att man själv aktivt måste avsäga sig telefonförsäljning via mobilen och att branschens etiska riktlinjer om att endast kontakta dem som man har avtal med inte gäller längre. I Sverige i dag finns ca 14 miljoner mobilabonnemang, så man kan se att branschen har bemött den krympande marknaden via fasttelefon med att

Fel! Okänt namn på

öppna fältet för mobilförsäljning vidöppet. Vad som ovan anförts om ett omvänt Nix-register bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt marknadsföringslagen är det inte tillåtet att skicka sms eller mms i marknadsföringssyfte till mobiltelefon utan att konsumenten först samtyckt till det. Trots detta ökar antalet anmälningar till Konsumentverket angående sms-reklam till konsumenter som inte godkänt det i förväg. Många anmälningar gäller även företag som tillhandahåller tjänster som ringsignaler eller spel som riktar sig till barn som beställer tjänsten i tron att den är gratis. Det behövs en samlad utredning av marknadsföringslagen i syfte att hindra dessa oseriösa försäljningsmetoder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att ytterligare stärka konsumenternas rätt och möjlighet att göra väl underbyggda val bör telemarketingföretag vara skyldiga att tillhandahålla en bemannad svarsfunktion dit konsumenter kan vända sig med sina frågor. En presumtiv köpare bör rimligtvis ha möjlighet att ringa tillbaka till det företag hon eller han har blivit uppringd av för att få information om produkter och tjänster.

5 Överskuldssatta

Antalet ansökningar för obetalda skulder, s.k. betalningsförelägganden, hos Kronofogden ligger på över en miljon ansökningar per år. Det är tydliga siffror på att allt fler människor har svårt att betala sina räkningar, dvs. att få sin ekonomi att gå ihop. Det handlar ofta om personer som inte har förmått att betala sina räkningar till följd av oförutsebara händelser som arbetslöshet, sjukdom, konkurs, skilsmässa eller dödsfall i familjen etc. Främst är det hushåll som saknar ekonomiska marginaler som hamnar i skuldfällan, en tydlig klassfråga. Ofta är det personer som tidigare varit näringsidkare som råkar illa ut.

Uppemot 1,2 miljoner medborgare i åldern 18–64 år har i dag ekonomiska problem och av dem är ca 420 000 så överskuldssatta att de riskerar att aldrig kunna bli skuldfria. Enligt en nyligen redovisad rapport är samhällets kostnader för en överskuldssättning som leder till socialt utanförskap ca 650 000 kronor per individ och år.

Vänsterpartiet konstaterar att gruppen överskuldssatta riskerar att växa med hög arbetslöshet och genom de kraftiga försämringarna den borgerliga regeringen genomfört i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna är just avsedda att ge möjligheter till en omställningsperiod utan att hushållets ekonomi raseras. Under den moderatledda regeringen tas alltjämt steg allt längre bort från denna grundläggande princip och fler riskerar att råka illa ut.

Regeringen gav i mars 2012 en särskild utredare i uppdrag att föreslå en åtgärdsinriktad strategi för att motverka överskuldssättning. I uppdraget ingår också att analysera problemen med och orsakerna till allvarlig skuldsättning,

varvid särskilt situationen för barn och unga ska beaktas. Uppdraget ska redovisas den 1 oktober 2013.

Vi anser att regeringen måste ta ytterligare initiativ på området. Det krävs flera konkreta åtgärder för att minska antalet s.k. evighetsgäldenärer. I ett samhälle som förutsätter krediter är det viktigt att reglera kreditmarknaden men också att se över hur lagstiftningen fungerar när människor inte klarar sina krediter. Regeringen bör ta initiativ till att skapa ett ekonomiskt och socialt hållbart creditsystem som gör det möjligt för människor som hamnat i skuldfällan att komma tillbaka till en hälsosam ekonomisk situation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Antalet snabblåneföretag som tillhandahåller tjänster med s.k. sms-lån har mer än fördubblats de senaste fem åren. Detta är en bidragande orsak till problemen med skuldsättning hos såväl vuxna som barn och unga. Regeringen bör mot denna bakgrund därför snarast lägga fram förslag till ändring i lagstiftningen som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Eftersom även mindre krediter kan leda till överskuldsättning anser Vänsterpartiet att kreditprövning ska göras för alla lån. Det är inte rimligt att kreditinstitut ska bereda sig vinning genom att bevilja krediter med oskäligen villkor utan att ta ansvar för att låntagaren också har ekonomiska förutsättningar att göra rätt för sig. Detta bör gälla alla konsumentkrediter inklusive sms-lån och andra snabba krediter, så länge de tillåts. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vidare behöver regeringen se över vilka ytterligare möjligheter som behöver vidtas för att komma till rätta med de många gånger skyhöga ockerliknande räntorna vid snabba lån. Ett sätt kan vara att det införs ett tak för högsta tillåtna räntesats för konsumentkrediter liknande det som föreslås i Finland. Ett annat sätt kan vara att ge Finansinspektionen eller annan lämplig myndighet ett tydligt uppdrag att utöva tillsyn med möjlighet att varna, bötfälla eller dra in tillstånden för oseriösa företag. Regeringen bör bereda detta vidare och återkomma med förslag för att komma till rätta med problemet med ockerliknande räntor vid snabba lån. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Reklam riktad till barn

Marknadsföring som vänder sig till barn blir alltmer aggressiv och mer omfattande. I sin marknadsföring till barn använder sig företag ofta av säljfrämjande åtgärder som utdelning av leksaker, gratiserbjudanden, tidningsutskick, utfärdande av s.k. medlemskort och pysselaktiviteter. Det blir också allt vanligare att produkter marknadsförs i handeln och placeras i t.ex. varuhus på ett sådant sätt att barn och unga konsumenter ”lockas” till påverkan och köp. Även barns matvanor påverkas i hög grad av aggressiv marknadsföring av snabbmat, godis, läsk och andra livsmedel med höga fett- och sockerhalter. Ofta har förpackningarna figurer och färgsättningar som riktar sig till barn.

Fel! Okänt namn på

Reklamen i tv, i tidningar och på affischer ute på ”stan” påverkar barns och ungdomars uppfattning av sitt utseende och skapar en orealistisk självbild för många av dem. Inte sällan kan ökad konsumtion av de olika produkterna vara till nackdel för barnens psykiska och fysiska hälsa.

Även företag som riktar sig till barn med tjänster som ringsignaler eller spel till mobilen har blivit allt vanligare. Det rör sig om tjänster som ofta marknadsförs som gratis eller med en engångsavgift, men som fortsätter som en prenumeration och är svåra att ta sig ur. Att ingå avtal med barn är inte lagligt, men företagen menar att föräldrarna automatiskt godkännt avtalen om man tecknat mobilabonnemang och gett till sitt barn.

Visserligen förbjuder direktivet om otillbörliga affärsmetoder direkta köp-uppmaningar som riktar sig till barn men enligt vår mening bör ytterligare åtgärder vidtas för att skydda barn från en alltför stark exponering. Vänsterpartiet anser att regelverket mot denna form av reklam bör förstärkas. Regeringen bör utreda möjligheten att införa regler i marknadsföringslagen som ålägger näringsidkare att beakta barns allmänna utsatthet i kommersiella sammanhang. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser även att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att fortlöpande följa upp reklam som riktar sig till barn. Regeringen bör vidare verka för att lagstiftningen utvecklas så att företagen tvingas att ta större ansvar för att i sin marknadsföring uppmuntra barn till hälsosamma matvanor och att det sker en tydligare övervakning av att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföringen till barn. Regeringen bör också, särskilt inom ramen för det internationella samarbetet, verka för att mötesplatser på internet inför särskilda hälsopolicies för reklam. Enligt vår uppfattning finns det dessutom anledning för regeringen att utreda om marknadsföringslagens bestämmelser om reklamidentifikation behöver förstärkas. Regeringen bör därför ge en lämplig myndighet i uppdrag att fortlöpande följa upp reklam som riktar sig till barn samt övervaka att lagar och riktlinjer följs vid marknadsföring som riktar sig till barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Könsdiskriminerande reklam

Könsdiskriminerande reklam påverkar förhållningen till könsrollerna och motverkar samhällets jämställdhetssträvanden. Sverige har genom olika internationella konventioner åtagit sig att motverka könsdiskriminering. Dock är varken marknadsföringslagen eller diskrimineringslagstiftningen tillämplig på könsdiskriminerande reklam. Lagstiftaren har i stället överlåtit åt näringslivet att genom frivilliga åtgärder motverka den könsdiskriminerande reklamen.

Reklamen är ett medel som används i ett kommersiellt syfte för att påverka oss att konsumera. Även om reklamen har till huvudsyfte att öka efterfrågan på varor och tjänster påverkar den också mottagarens medvetande när det gäller frågor som inte har något direkt samband med de utannonserade varorna och tjänsterna. Reklamen skapar och upprätthåller stereotypa idealbilder

av män och kvinnor. Bilderna är nästan utan undantag retuscherade, vilket leder till att de befäster ett skönhetsideal som inte existerar i verkligheten. Reklamen skapar och upprätthåller den heterosexuella normen. Kön diskriminerande reklam påverkar förhållanden av människors identitet och motverkar samhällets jämställdhetssträvanden.

Eftersom kön diskriminerande reklam är ett allvarligt samhällsproblem som kräver effektivare åtgärder än vad denna branschfinansierade organisation erbjuder menar Vänsterpartiet att en lagreglering är nödvändig.

7.1 Förbud kön diskriminerande reklam

I januari 2008 kom utredningen SOU 2008:5 Kön diskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden. Utredningen gör bedömningen att en lagreglering av den kön diskriminerande reklamen bör ske. Det är reklamens utveckling och omfattning men framför allt dess art som kräver att kön diskriminering i reklam motverkas.

Den mest effektiva åtgärden mot denna typ av reklam är ett lagreglerat förbud. Utredningen konstaterar att det faller utanför tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen att skydda en näringsidkares ekonomiska intressen. Alltså kan reklam i viss utsträckning regleras i vanlig lag. Enligt marknadsföringslagen kan efterhandsingripanden göras mot framställningar av s.k. utpräglat kommersiell natur som har rent kommersiella förhållanden till föremål. Enligt utredningen saknas det därför skäl att resonera annorlunda när det gäller kön diskriminerande reklam.

Utredningen föreslår att lagen ska tillämpas på reklam i näringsverksamhet. Med reklam avses ett elektroniskt eller tryckt text-, bild- eller ljudmeddelande som är ägnat att främja ett kommersiellt syfte i näringsverksamheten. Enligt lagförslaget får reklam inte ha en kön diskriminerande utformning. Med kön diskriminerande utformning avser utredningen ”en skildring av könsegenskaper eller -roller vilket allmänt sett uppfattas som kränkande för kvinnor eller män”.

Utredningen konstaterar att någon entydig objektiv måttstock när det gäller vilken reklam som är kön diskriminerande inte existerar. Att förslaget syftar är att främja jämställdhet mellan könen utifrån ett samhällsintresse bör få genomslagskraft vid bedömningen av reklamen. Föreställningen om den allmänna synen ska främst grundas på normer som på ett ansvarsfullt sätt verkar för att uppnå jämställdhet mellan könen.

Utredningen föreslår att Konsumentombudsmannen, KO, får i uppdrag att utöva tillsyn över att lagen följs. KO ska ensam vara behörig att väcka talan eller meddela föreläggande om förbud mot fortsatt användning av reklam som inte uppfyller lagens formkrav. Ett förbud ska vara förenat med vite. KO ska vara ensam behörig att föra talan om utdömmande av vite mot den som bryter mot ett förbud.

Regeringen har dock sagt nej till utredningens förslag med huvudargumentet att det skulle strida mot tryckfrihetsförordningen. Vänsterpartiet delar utredningens bedömning och menar att den kön diskriminerande reklamen är

Fel! Okänt namn på

ett allvarligt samhällsproblem som kräver kraftfulla åtgärder. Enligt vår mening är ett förbud den enda möjligheten att sätta stopp för könsdiskriminerande reklam. Riksdagen bör begära att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om förbud mot könsdiskriminerande reklam i enlighet med utredningens förslag. Detta bör riksdagen begära.

7.2 Kartläggning m.m.

Utredningen om könsdiskriminerande reklam ger ett flertal viktiga förslag som berör myndigheter. Enligt utredningen är det av stor vikt att en utpekad myndighet har ett uppdrag att arbeta med frågor avseende könsdiskriminerande reklam. Ett sätt att främja lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett kön är att synliggöra förekomsten av diskriminering i reklam och vidta åtgärder för att motverka förekomst av densamma. Att ge en utpekad myndighet i uppdrag att arbeta mot könsdiskriminerande reklam ökar fokus på frågan och verkar i preventivt syfte. Konsumentombudsmannen föreslås göra en kartläggning av den könsdiskriminerande reklamens utveckling och omfattning samt utforma råd och sprida information om könsdiskriminerande reklam. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolan har en viktig uppgift i att lära elever att analysera, värdera och hantera massmediala budskap. Enligt utredningen är det önskvärt att undervisningen i mediekritisk kompetens blir mer omfattande än i dag. Därför föreslås Skolverket och Högskoleverket göra en översyn och utvärdering avseende utbildning i mediekritisk kompetens samt, om det anses nödvändigt, arbeta för att utbildningen utvecklas i denna fråga. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Konsumentvägledning

Den lokala konsumentvägledningens uppgift är att hjälpa dem som behöver ett extra stöd för att hävda sin rätt som konsument inför ett köp eller när någon vara eller tjänst ska reklameras. En lika viktig del av konsumentvägledarnas arbete är att sprida information om lagar och regler till allmänhet, skolor och företag. Att ett sådant förebyggande arbete bedrivs kontinuerligt är något som både den enskilda konsumenten, näringsidkaren och samhället vinner på. Enligt en konsumentundersökning beställd av Jordbruksdepartementet är den kommunala konsumentvägledningen samhällsekonomiskt lönsam.

8.1 Konsumentvägledare till kommunerna

För att kunna ställa krav på varor och tjänster är det viktigt att ha kännedom om vilka rättigheter man har som konsument. Trots att denna tjänst både är kostnadseffektiv och efterfrågad saknas den fortfarande i 23 kommuner enligt

en lägesrapport från Konsumentverket, 2013:11. Enligt samma statistik har varje kommuninvånare i genomsnitt 1,9 minuter konsumentvägledning och drygt 530 000 invånare i Sverige saknar helt tillgång till konsumentvägledning. De vanligaste frågorna hos en kommunal konsumentvägledare är frågor som rör boende, bil, telefoni, hemelektronik och andra hushållsprodukter samt ekonomisk rådgivning. Eftersom verksamheten är frivillig varierar den mellan de olika kommunerna när det gäller innehåll, omfattning och organisation.

Vänsterpartiets uppfattning är att det krävs mer långsiktiga satsningar för att utveckla en konsumentvägledning som kan komma alla konsumenter till godo. Det är viktigt att den kommunala konsumentvägledningen får möjligheter att arbeta uppsökande för att på så sätt kunna nå de mest ekonomiskt utsatta hushållen som har det största behovet av rådgivning. Konsumentvägledningens arbete är av stor vikt eftersom det tillsammans med den kommunala budget- och skuldrådgivningens insatser kan förebygga att människor fastnar i livslånga skuldfällor. För att garantera alla människor tillgång till konsumentvägledning vill Vänsterpartiet genom ett riktat stöd till kommunerna, vilket administreras av Konsumentverket, göra konsumentvägledning till ett obligatorium för kommunerna.

Konsumentverket bör få i uppdrag att samordna konsumentvägledningen. För att garantera alla människors tillgång till god konsumentvägledning vill vi att fler kommuner ska ha tillgång till konsumentvägledning. Vi inför därför ett stimulansbidrag för detta ändamål, ett stöd på 45 miljoner kronor per år till kommunerna som ska administreras av Konsumentverket (se motion 2013/14:C386 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik).

Vad som ovan anförs om obligatorisk konsumentvägledning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

9 Leksakers säkerhet

Kemikalieinspektionens undersökningar av bl.a. leksaker visar att över en tredjedel innehåller tungmetaller som bly, kadmium och förbjudna allergiframkallande ämnen. Alla, inte minst barn, behöver en giftfri vardag. Det är rimligt att t.ex. det farliga ämnet bisfenol A totalförbjuds.

Direktivet 2009/48/EG ligger till grund för nuvarande lagstiftning och prop. 2010/11:65 Ny lag om leksakers säkerhet är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv. Därmed får medlemsstaterna inte fatta beslut om åtgärder som ytterligare begränsar den fria rörligheten av leksaker utöver vad som föreskrivs i direktivet. Att den inre marknaden på detta sätt går före barns hälsa är djupt upprörande. Vänsterpartiet har under lång tid verkat för att lyfta frågan om leksakers säkerhet högre på agendan. Få frågor är så viktiga för framtiden som att skydda våra barn för exponering av skadliga och farliga leksaker. Barn är mer utsatta för kemikalier och påverkas lättare av dessa. I dag utsätts barn för både cancerframkallande och reproduktionsstörande material i sina leksaker. Det är inte acceptabelt.

Fel! Okänt namn på

När nu EU-direktivet är antaget finns det några möjligheter att förhålla sig till detta. Dels måste regeringen naturligtvis lägga all möda på att hitta så extensiva tolkningar som möjligt av direktivet för att skydda både barn och miljö. Dessutom bör regeringen göra allt för att finna möjligheter till att hitta vägar för att gå utöver direktivet, då så är nödvändigt. Slutligen bör regeringen snarast ta initiativ till att inleda förhandlingar där användandet av giftiga ämnen och andra farliga ämnen i leksaker helt enkelt förbjuds.

Vänsterpartiet delar helt Naturskyddsföreningens och Kemikalieinspektionens remissynpunkter att det inte bör finnas hinder för regeringen att bibehålla eller införa regler till skydd för miljön som går utöver vad direktivet föreskriver.

Därutöver är det viktigt att det redan i förordningsarbetet görs allt för att barn och miljö ska skyddas. Regeringen bör alltså vinnlägga sig om att tolka direktivet (2009/48/EG) så extensivt som möjligt för att uppnå bästa möjliga resultat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Slutligen bör regeringen snarast ta initiativ för att åter lyfta frågor kring leksaker, miljö och säkerhet inom ramen för EU-samarbetet. Att frågan nyligen behandlats får inte vara en ursäkt för att inte skydda våra barn och vår miljö. Regeringen bör således snarast ta initiativ inom EU för att förbjuda skadliga kemikalier, metaller och doftämnen i leksaker. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10 Fyrverkerier

Det finns många skäl för att reglera användandet av fyrverkerier – miljöskäl, personskadeskäl, djurskyddsskäl osv. Det handlar bl.a. om att begränsa användandet till vissa anvisade platser och tidpunkter samt reglera vem som får sälja och köpa fyrverkerier och när detta ska få ske. Idag finns dock brister när det gäller såväl tillsyn som efterlevnad. Därför bör regeringen återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden vad gäller användandet av fyrverkerier. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11 Illegal handel med guld

Handel med begagnat guld har förändrats bl.a. genom försäljning via internet och i samband med detta även illegal handel med stulet gods. Höga priser på guld tillsammans med oseriösa aktörer har bidragit till utvecklingen. Villainbrott har blivit allt vanligare – dessa ökade med nästan 20 procent under 2010–2011. Det gods som är mest stöldbegärligt är bl.a. guld och kontanter. Rikspolisstyrelsen har efterfrågat modernare lagstiftning för att komma till rätta med häleriverksamhet vad gäller guldvaror. I dag finns många aktörer som reser runt och köper upp guld och andra som jobbar enbart över nätet och

Fel! Okänt namn på

tar emot guldper post. Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag som försvårar handel med stulet guld i enlighet med Rikspolisstyrelsens förslag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 10 september 2013

Jonas Sjöstedt (V)

Torbjörn Björlund (V)

Hans Linde (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Siv Holma (V)

Eva Olofsson (V)

Marianne Berg (V)